

στος τενεκές, όταν την άλλη μέρα από την υποχώρησι της Αδρίσσης έτρεξε πρωί πρωί στο Πράκτορειο των Έφημερίδων και ρωτούσε πόσα φύλλα παραπάνω πούλησε ή έφημερίδα του που δημοσίευσε πρώτη την είδησι της υποχώρησης.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΑΞΕΙΔΑΚΙΑ

"Ω, τὸ καραβάκι τὸ μικρό, ποῦ εἶναι τόσο μεγάλο, τόσο ὁμορφό καὶ τόσο ἀγαπημένο τῆς μικρῆς του καπετάνισσας!

Μεγάλο κι' ὁμορφό κι' ἀγαπημένο σὰν τὸ ποδαράκι της τὸ παχουλό.

Καὶ δὲν ξέρεي ἀπὸ θάλασσα τὸ καραβάκι, ὅπως κι' ἡ ἀγγελόμορφη μικρούλα δὲν ξέρει ἀπὸ θαλασσινὰ ταξείδια.

"Ὅμως οἱ δύο τους ταξιδισμένοι ταξιδεύουν σὲ μιὰ θάλασσα, ποῦ κανεὶς δὲν τὴ φαντάζεται. Εἶναι τοῦ κήπου τὰ δρομάκια θάλασσα πολύκορφη 'σ' τοὺς μικροὺς τοὺς ταξιδιώτες.

Καὶ καμαρώνει τὸ καραβάκι νὰ ταξιδεύη αὐτὴ τὴ θάλασσα. Καμαρώνει κι' ἡ κυρά του νὰ τὸ συντρέφῃ. Καὶ κυβερνᾷ τὸ καραβάκι πηγαίνοντας ἔμπρὸς καὶ δεῖχνοντας τὸ δρόμο του. Καὶ τὸ τραβάει μ' ἓνα τόσο δὴ μεγάλο παλαμάρι. Κι' ἐκεῖνο τόσο πιστὰ καὶ τόσο πρόθυμα τὴν κυρά του ἀκολουθεῖ, ὅσο πιστὰ καὶ πρόθυμα θέλει ἡ κυρά του.

Τρέμει καὶ κυματίζεται τὸ καραβάκι, ὅταν ἡ κυρά του θυμώνει καὶ τ' ὀργίζεται. Καὶ γέρνει καὶ βυθᾷ 'σ' τὰ χωματένια κύματα, ὅταν ἡ καπετάνισσα πελαγώνει 'σ' τοὺς μικροὺς συλλογισμούς της κι' ἀκυβέρνητο τὸ παρατάει. Καὶ νεροκοπανάει κι' ἀνεμοδέρνεται, ὅταν ἡ κυβερνήτρα τὸ περνᾷ ἀπὸ πελαγίδες κακοτοπιές, σύφουνες κι' ἀνεμοδοῦρες, περήφανη 'σ' τὴν τόλμη της καὶ γαλινιάζει κι' ἡμερώνει, ὅταν γίνεται ἡ κυρά του καλόγνωμη καὶ γαλιννή, βασιλεύσα τῶν ἀνέμων καὶ τῶν τρικυμιῶν.

"Ἐτσι εἶπε ἡ μοῖρα νὰ περνοῦν τὸ δρόμο τῆς ζωῆς τὰ δύο χαριτωμένα πλάσματα. Κι' ἀποφάσισε ποτὲ νὰ μὴν τὰ ξεχωρίσῃ.

Ταξίδευαν μιὰ μέρα 'σ' τὰ μοναχικά τους μονοπάτια, ὅπου κανένας ἄλλος ταξιδιώτης δὲν ταξίδευε. Ἦταν λησμονημένοι 'σ' τ' ἀγνάντεμα τοῦ ἰδίου τους ταξιδιοῦ. Κι' αὐτὸ, τὸ ταξίδι σήμερα ἦταν ἀκύμαντο, τόσο σοφὸ, τόσο ὁμορφό ταξίδι! Ἡ μικρὴ καπετάνισσα βρισκόνταν μὲ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά της ὅλη μέσα 'σ' τὸ καράδι. Καὶ τόσο

ἦταν δοσμένη 'σ' τὰ μαγέματα τοῦ ταξιδιοῦ, ποῦ δὲν ἐπρόσχε τὴ στέρνα, θάλασσα ἄλλη δολερὴ, ποῦ ἐπιθυμοῦσε τοὺς παρᾶξενους τοὺς ταξιδιώτες, ζηλιάρα τῆς εὐτυχίας τους. Κ' ἡ μοῖρα δὲν εἶχε εἰπῇ τίποτα 'σ' τὴν καπετάνισσα καὶ 'σ' τὸ καράδι γι' ἄλλες θάλασσες κακὲς ὅξω ἀπὸ τὴ δική τους.

"Ἀξάφνα ἡ μικρούλα καπετάνισσα βρέθηκε μὲς 'τὴ στέρνα. Τὸ καραβάκι φοβισμένο σάλεψε, κυμάτισε, ἔκαμε νὰ πηδήσῃ κι' ὁλόρθο πάλι στάθηκε 'σ' τῆς στέρνας ἀπάνου τὸ μαρμάρينو στεφάνι. Μιὰ στιγμή δίσταξε ἂν ἐπρεπε ν' ἀκολουθῇ τὴν κυρά του 'σ' αὐτὸ τ' ἀπρόδεκτο παραδρόμισμα τοῦ συνειδημένου τους ταξιδιοῦ. "Ὅμως, καὶ μολυβένιο καραδάκι καθὼς ἦταν, μιὰ στιγμούλα μοναχὴ στάθηκε ὁ δισταγμός του. Δυὸ χερᾶκια ὅξω ἀπ' τὸ νερὸ μὲ πόθο τοῦ γνευαν καὶ τὸ καλοῦσαν. Τὸ καραδάκι ἀποφάσισε. "Ἐδωκε μιὰ καὶ πλῆθηκε 'σ' τὸ νερό. Κ' ἔτσι δὲ χώρισε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του. Τῆς μοῖρας τους τὸ παλαμάρι, ἂν καὶ ψιλὸ κι' ἀδύνατο, γερὰ δεμένους τοὺς κρατοῦσε.

19 Αὐγούστου 1903.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΛΟΘΕΟΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΜΠΑΜ, ΜΠΟΥΜ!

"Ασχημά τὴν ἔχει ἡ καημένη ἡ γλῶσσα μας. "Ἀστράψε καὶ βρόντησε αὐτὲς τὲς ἡμέρες τὸ βαρὺ πυροβολικό, τὰ κύρια ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων μας καὶ οἱ Μανδραῖνοι καὶ οἱ Δαλαηλάμηδες, οἱ ἄγρυπνοι φύλακες τῆς γλῶσσας μας ἀνοῖξαν τὲς τουφεκίθρες ποῦ εἶχαν κάμπισσο καὶ κλεισμένες καὶ κοιμόντουσαν βαθειὰ μέσα στὰ κάστρα τους, χωρὶς νὰ παίρνουν εἰδηση ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ ζύμωση ποῦ γίνεται τριγύρω τους καὶ ποῦ παρασέρνει κι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν. Κι' αὐτὸς ὁ πόλεμος γίνεται, ἐπειδὴ ἀπέτυχε ἡ μετάφραση τῆς 'Ορέστειας καὶ τῆς 'Ἀντιγόνης, καὶ γίνεται, ἂν ἀγαπήτε, γιὰ τελευταία φορά, γιὰτὶ οἱ κυράδες μας παρηγοριοῦνται καὶ βεβαιώνουν, πὼς ὕστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποτυχία δὲ θὰ σήκωσῃ πιά κεφάλι ἡ γλῶσσα μας, καὶ δὲ θὰ θάβουν κι' αὐτὲς στὴ δυσάρεστη θέση νὰ ξαναμιλήσουν γι' αὐτήν.

"Ἄδικο ἔχουν νὰ λένε πὼς οἱ Ρωμαῖοι δὲ συμφωνοῦν ὅπου εἶναι καμμιά μεγάλη κουταμάρα, ρί-

χνουνται μὲ τὰ μούτρα σὰ διψασμένοι καὶ βρίσκονται ὅλοι σύμφωνα.

Καημένη ἱστορία! Εἶσαι ἓνα ἄχρηστα πράγμα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, μιὰ περιττὴ πολυτέλεια. "Ἐγὼ δὲ βλέπω τὴν καλωσύνη σου. Ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι γραφτὸ τῆς αἰωνία νὰ ξανακάνῃ τὰ ἴδια λάθη. Κάθε φορὰ ποῦ παρουσιάσθηκε ἓνα νέο φῶς, ἔτρεζαν ὅλοι καταπόδι σὰ μανιακοὶ νὰ τὸ σβύσουν. Αὐτὸ μᾶς λέει ἡ ἱστορία. Μᾶς λέει κι' ἓνα ἄλλο ἡ ἱστορία, πὼς σὲ κάθε ὅμοια περίστασις ἡ ἀνθρωπότητα, καὶ μὲν ἀναγνωρίζει ὅτι τὲς προηγούμενες φορὲς ἔκαμε λάθος, βρίσκει ὅμως ὅτι αὐτὴν τὴ φορὰ τὸ ζήτημα δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τ' ἄλλα λάθη ποῦ ἔκαμε, πὼς εἶναι μάλιστα γελοῖο καὶ νὰ τὸ συγχάρινουμε μ' ἐκεῖνα τὰ χονδρὰ λάθη, ποῦ εἶναι ἀπορία πὼς δὲν τὰ βλεπαν ἐκεῖνοι οἱ ἀνθρώποι, ποῦ ἔπρεπε βέβαια νὰ ἦτανε στραβοὶ κτλ. κτλ.

Αὐτὰ ὅμως εἶναι χαμένα λόγια. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνεται. Καὶ οἱ σημερινοὶ ἱεροξεταστές θὰ σὰς ποῦν, μὲ τὴν ἴδια πεποίθησι ποῦ εἶχαν οἱ πρόγονοί τους τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαλιλαίου, πὼς εἶναι γελοῖοι ὅσοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται, καὶ πὼς ὁ Ψυχάρης, ὁ Krumbacher, ὁ Dietrich, ὁ Thumb εἶναι ἀμαθεῖς ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι, μὲ τὸ νὰ καθοῦνται μακριὰ καὶ μὲ τὸ μὴ βαστοῦν τηλεσκόπιο, δὲ βλέπουν τόσο καθαρὰ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα, ὅπως βλέπουμε ἐμεῖς οἱ ἀνοιχτομάτηδες, καὶ τοὺς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς ἀφήνουν ἡσυχούς.

"Ἄν ρωτήσετε καὶ γιὰ λογικὴ μέσα στὸν πόλεμο αὐτόν, ἀκοῦστε: "Ἐπειδὴ ἡ μετάφραση τῆς 'Ορέστειας καὶ τῆς 'Ἀντιγόνης δὲν ἐπέτυχε, δηλ. ἔγινε χωρὶς καλαισθησία, καὶ ἐπειδὴ εἶχε χυδαῖα λόγια ἐκεῖ ποῦ δὲν ταίριαζαν, γι' αὐτὸ φταίει ἡ γλῶσσα. Μὰ, ἂν φταίει ἡ γλῶσσα, κυράδες μου, καὶ ἂν προκαλεῖ τὴν ἀηδία, καὶ ἂν χρειάζεται ἡ καθαρεύουσα γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ ὁ ποιητὴς μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους, γιὰτὶ δὲν πετάτε στὴ θάλασσα τὸ Σολωμὸ καὶ τὸ Βαλαωρίτη γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ ἔθνος ἀπ' τὴν ἀηδία, καὶ πολὺ περισσότερο, γιὰτὶ ἔχετε ἐθνικὸ ὕμνο τοῦ Κράτους τὸν ὕμνο τοῦ Σολωμοῦ, γιὰτὶ δηλ. ἔχετε βάλει στὸ ἱερώτερο μέρος τῆς ἐθνικῆς καρδιάς ἓνα ποίημα ἀπ' αὐτὰ ποῦ προξενοῦν τὴν ἀηδία; Τότε λοιπὸν προκαλεῖτε τὴν ἀηδία στὲς ἱερώτερες στιγμὲς τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων, ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ προκαλέσετε τὴν κατάνυξη καὶ τὴ συγκίνηση. Μιὰ τέτοια ἀντίφρασις δὲν ἐπιτρέπεται σ' ἓνα Κράτος.

Αὐτὰ γιὰ τὴ λογικὴ τους. Τώρα γιὰ τὴν καλαι-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Η „ΑΝΤΙΓΟΝΗ“

Μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν κ. Κ. Χρηστομάνου).

(Παράστασις τῆς «Νέας Σκηνῆς» στὸ Δημοτικὸ Θέατρο τῆς νύχτας τῆς 2 τοῦ Νοεμβρίου 1903).

... ἀγνώτ' ἀκούω φθόγγον ὀρνίθων, κακῶ

κλαῖοντας οἰστρῶ καὶ βεβαρδαρωμένῳ...

(Ἀπ' τὴν «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλῆ στίχ. 1001-2)

... "Ὅρνια ποῦ ἔκραζαν στριγγὰ, ἀνάκατα κι' ἀκατανόητα!...

(Ἀπ' τὴ μετάφρασις τοῦ κ. Χρηστομάνου).

Ὅσο ταίριαζον οἱ δύο αὐτοὶ στίχοι ἀπ' τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σοφοκλῆ στὰ ὅσα γίνονταν κι' ἀκουστήκαν μέσα στὸ Δημοτικὸ Θέατρο τὴν ἀλησμόνητη νύχτα τῆς 2 τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1903! Καὶ πόσο χαρακτηριστικὸν περισσότερο ἀπὸ κάθε κρίση

κι' ἀπὸ κάθε παρατήρηση τὴ μετάφρασις καὶ τὴ παράστασις.

"Ὁ θεατρώνης κ. Χρηστομάνος, ἀφοῦ διασκεδάσει τὸν κόσμον κουτσά-στραβά μὲ τὴ «Τελευταία ἀπ' ὅλες» καὶ μὲ τοὺς «Σύζυγους τῆς Λεοντίνης» γιὰ κάμποσες βραδιές, θέλησε νὰ διασκεδάσει καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ γιὰ τοῦτο καθήκει κι' ἔκανε τὴ μετάφρασις τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλῆ. Δικαίωμα τοῦ ἦταν καὶ τόλμη. Μὰ στὴ διάσκεδάσῃ του αὐτὴ θέλησε νάχει καὶ καλεσμένους· κι' ἔτσι ἔφισε τὸ ἔχει γιὰ τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὴ μετάφρασί του. Μὰ ἔδω ἔρχεν ἄδικο. Κι' ἄδικο ποῦ δὲ θὰ μπόρουν νὰ τοῦ τὸ συγχώρουν ὅλες οἱ Εὐμενίδες τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου καιροῦ.

"Ὅταν δὲν ἀναμετράει κανένας καλὰ τὴ δύναμή του καὶ καταπιάνει δουλιές μεγαλύτερες ἀπ' αὐτή, παθαίνει ὅσα ἔπαθεν ὁ κ. Χρηστομάνος. Μὰ δὲν εἶναι αὐτὸ μονάχα ἀρκετὴ τιμωρία. Οἱ τέτοιοι θέλουν ἀλύπητο χτύπημα γιὰ νὰ μαθαίνουν, ὅτι ἡ ἀστοχία τους καὶ ἡ καταφρόνια τους στὴν Ἰδέα καὶ στὴν Ἀλήθεια δὲν εἶναι ἐκεῖνα, ποῦ θὰ τοὺς δώσουν τὸ δικαίωμα νὰ ξαναπαῖξουν μὲ πράγματα, ποῦ γιὰ νὰ τὰ φτιάσουν ἄλλοι δούλεψαν χρόνια καὶ χρόνια μὲ κόπο καὶ μὲ πόνο. "Ὁ κ. Χρηστομάνος δὲ γίνηκε μονάχα ἀφορμὴ νὰ ἰδοῦμε τὸ πρωτακουστο τοῦτο θέαμα: νὰ παίζεται δηλαδὴ ἓνα ἀριστούργημα τοῦ

Σοφοκλῆ κι' ὁ κόσμος νὰ πεθαίνει στὰ γέλοια, ἀντὶς νὰ νιώθει μιὰ φρίκη καὶ μιὰ ἀγωνία, ποῦ νὰ τραντάξει τὴν ψυχὴ του, κι' ἀντὶς νὰ βυθίζεται σὲ καλλινεχνικὸ μεθύσι καὶ νὰ ξεσέρνεται στοὺς ἀνιστόρητους κόσμους τῆς Ἰδέας καὶ τῆς μεγάλης Ἀλήθειας. Γίνηκεν ἀκόμη ἀφορμὴ νὰ βροῦν περίστασις τὰ βατράχια τῆς λίμνης μὲ τὰ σαπισμένα νερά, ποῦ τὴ λένε καθαρεύουσα, γιὰ νὰ μᾶς ξεκουφάνουν μὲ τὰ ξεφωνητά τους, πὼς κιντίνεει ὁ ἔθνομός μας, πὼς χαθήκαμε γιὰ πάντα, πὼς δὲν ξέρω κι' ἐγὼ τί θὰ πάθουμε, γιὰτὶ οἱ περισσότεροὶ σημερινοὶ φιλόλογοι—οἱ δημιουργοὶ βέβαια καὶ ὄχι οἱ ψόφιοι—γράφουν τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

Δὲν εἶπαν ὅμως αὐτοὶ οἱ κύριοι μὲ τὸ νοῦ τους ἡ καλύτερα δὲ θέλησαν νὰ τὸ σκεφτοῦν, πὼς τὸ πάθημα ποῦ βρῆκαν γιὰ νὰ ψάλουν τὸν ἐξαψάλλμο τῆς δημοτικῆς δὲν εἶναι καὶ τόσο γερὸ. Γιὰτὶ δὲ πιστεύουμε ποτέ, πὼς τὸ νόμισαν μὲ τὰ σωστά τους, ὅτι ἡ γλῶσσα ποῦ γράφειν ὁ κ. Χρηστομάνος μεταφράζοντας τὴν «Ἀντιγόνη», εἶναι ἡ γλῶσσά μας ἡ ἐθνικὴ, ἡ γλῶσσα ποῦ ἔχει νὰ δείξει τὰ πιὸ μεστὰ καὶ τὰ πιὸ ἀληθινὰ ἔργα τῆς νεώτερης φιλολογίας μας. Κι' ἀκόμα δὲν πρόσεξαν, πὼς ἂν ὁ κόσμος γελᾷ στὸ θέατρο, γιὰτὶ ἀκουγε καποῖες ἀνόντες κι' ἀσχημες λέξεις, ἡ ψυχὴ του ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ

σθησία τους. Ξέρετε τί είναι ο Παλαμάς; Ίδου τί λέει γι' αυτόν μια από τις κυράδες μας. «Και όμως υπό την στέγην αὐτοῦ (τὸ Πανεπιστήμιο) φιλοξενεῖ περιέργον ποιητὴν περιεργολάτων στίχων, τοῦ ὁποῦ ἡ διατήρησις ἀποτελεῖ ἄρνησιν τοῦ σκοποῦ (σ' αὐτὸ συμφωνοῦμε) εἰς ὃν ἀποβλέπει τὸ ἔθν. τοῦτο ἱδρυμα». Τώρα δὲν χρειάζεται νὰ πᾶτε μακριὰ γιὰ νὰ κρίνεται τὴν καλαισθησία της σὰς παραπέμπομε στὸ ποίημα τοῦ Παλαμά γιὰ τὸν Αἰσχύλου σὰς εἰδοποιούμε ὅμως πῶς πρέπει νὰ ἀντιδράτε, γιατί ἄλλοιως μποροῦσε νὰ τὸ φέρῃ ὁ διχθολὸς νὰ ἐνθουσιασθῇτε ἔξαρνα καὶ δὲ συμφέρεται.

Ἡ διαφορά μεταξύ μας, κυράδες, εἶναι ὅτι τὴν καλαισθησία τῆ δικῆς σας ἐμεῖς τὴν ξέρουμε, γιατί εἶναι παλιὰ ὅσο ὁ Κοραΐς, γιατί μ' αὐτὴν ἀνατραφήκαμε, καὶ εἶδαμε καὶ πάθαμε γιὰ νὰ τὴν βγάλουμε ἀπὸ πάνω μας, ἐνῶ ἐσεῖς δὲν καταλάβατε ἀκόμη τὴ δική μας.

Ἐσεῖς δημοσιεύετε ἔξαρνα διήγημα ἀπ' τὴν ἐπανάσταση μὲ ἐπιγραφή «Οἱ Μαυρομιχάλοι» καὶ ὑστερὰ θὰ πῆτε φυσικὰ τῶν Μαυρομιχαλῶν, τοὺς Μαυρομιχάλας. Ἐμεῖς, θὰ ποῦμε οἱ Μαυρομιχάλοι, καὶ συλλυπούμαστε τὸν καθεστῶν τοῦ δὲν αἰσθάνεται τὴν ἡμορφίαν καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια ποὺ ἔχει ἡ κατὰληξη-αἰοί, καὶ ὁ ὁποῦς τολμᾷ νὰ βεβηλώσῃ τὴν ἱστορίαν μὲ τὴ σχολαστικὴ του γραμματικὴ.

Ἐσεῖς διδάσκετε στὴ νέα γενεὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ μιλεῖτε γιὰ Σπέρδαν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον σὰν νὰ εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸ Κόδρα καὶ γιὰ τὸ Θησεία, καὶ φοβᾶστε νὰ πῆτε Μωρηῆς καὶ Ρούμελην, γιατί αὐτὲς οἱ λέξεις ἔχουνε στὴν καρδιά μας μιὰν ἄλλη μαγικὴ δύναμη, γιατί πίσω ἀπ' αὐτὲς ἡ ἐλληνικὴ καρδιά ἀκούει ἕναν ἀντιλαλο τουρκεϊκῶ, καὶ εἶναι φόβος μήπως συγκινηθῇ.

Θέλετε τώρα νὰ δῆτε καὶ τὴ νομιμοφροσύνη τῶν προκομμένων μας ἐφημερίδων καὶ τὴν ἀντίληψιν ποὺ ἔχουν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τους; Ίδου τί συμβουλεύει κάποιος: «Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν γλώσσαν δι' ἐντονωτέρων μέσων. Ὅπουδὴποτε ἀντιβιβάσθῃ ἔργον τοιαύτης ὑποστάθμης πρέπει νὰ παρεμποδισθῇ διὰ γενικῆς ἀποδοκιμασίας ὡς βεβηλώσεως ταπεινοῦς τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἀτιμάζουσα τὴν γλώσσαν». Δηλ. συμβουλεύει τὸν καθέναν καὶ ἀφοῦ ἀποδοκιμάσῃ (ποῦ εἶναι δικαίωμα του) νὰ ξαναπᾶν ὑστερὰ εἰδικῶς γιὰ νὰ ἀποδοκιμάσῃ. Δὲν ντρέπομαστε!

Ἀφῖνοι πιά καὶ ἄλλες κουταμάρες ποὺ πέρασαν

ἐνοιωθὲν ἕνα βαθύ θυμό, γιατί δείχνονταν ὁ Σοφοκλῆς σὰν ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ξέρεי τί θέλει νὰ πεῖ καὶ δὲν ἔχει καμιά ἰδέα τί εἶναι σκέψη. Καὶ δὲν εἶχαν ἄδικο οἱ ἀντίδοι νὰν τὸ νομίσουν αὐτό, γιατί ἔτσι τοὺς τὸν παράστησεν ὁ κ. Χρηστομάνος.

Ἐπίασεν ὁ εὐλογημένος νὰ μεταφράσῃ καὶ δὲν εἶπε πρῶτα μὲ τὸ νοῦ του, ὅτι γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ χρειάζεται κατὰ πῶς πολὺ ἀπὸ τὴν κρῦα παράταξη τῆς μιᾶς λέξης κοντὰ στὴν ἄλλη καὶ ἀπὸ τὴν ἀνούσια καὶ ψυχρὴ ἐξήγηση τοῦ ἀρχαίου κείμενου. Δὲν ἐνοίωσεν ὅτι γιὰ τέτοια δουλειὰ χρειάζονταν πρῶτα—πρῶτα ψυχὴ, δύναμη, ἐμπνευση, ἀρμονία. Δὲν σκέφτηκεν ὅτι χρειάζονταν νὰ νοιώσῃ πρῶτα τὸ μεγαλεῖο τῆς ἰδέας καὶ τὴ δύναμη τῆς φράσης τοῦ Σοφοκλῆ καὶ ὑστερὰ νὰν τὰ κλείσῃ μέσα στὴν ψυχὴ του, νὰν τὰ καλοδουλέψῃ ἡ συνείδηση, νὰ σηκωθεῖ ψηλὰ καὶ νὰ ξεφύγῃ σ' ἕναν κόσμον ποιητικὸ καὶ ὀνειρετὸ τὸ καλλιτεχνικὸ ἐγώ, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ δώσῃ σὲ νέα μορφή τὴν παλιὰ τους ζωὴ. Ἐλείψαν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸν κ. Χρηστομάνο. Καὶ τοῦ ἔλειψεν ἀκόμα ἡ γνωριμὴ μὲ τὴ γλώσσα τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τὴ γλώσσά μας τὴ σημερινή. Τοῦ ἔλειψεν ἡ καθαυτὴ

στὸ αἷμα μας καὶ εἶναι ἀδιόρθωτες. Ἀμ' ἐκείνη ἡ χαριτόβρυτος ποῦ μᾶς πληροφορεῖ μὲ τόσην ἀφέλεια ὅτι «οἱ δημοτικισταὶ ἀναιροῦσιν αὐτοὶ ἐαυτοὺς ἀναγκάζοντο νὰ διαλέγωνται ἐν τῇ καθομιλουμένη (ἐννοεῖ τὴν καθαρεύουσα), ἥτις ἐπεβλήθη ἰσχυρῶς κτλ.»! Μὰ τί διαβόλο! Ἰπνωτισμένοι εἴμαστε; Βῆτα-ἄλφα βα, κυρά μου. Ἡ δημοτικὴ τώρα ἀρχισε νὰ καλλιεργεῖται καὶ γι' αὐτὸ ἕνα σωρὸ πράγματα, ποῦ τὰ ἐμάθαμε στὴν καθαρεύουσα δὲν ξέρουμε ἀκόμη νὰ τὰ ποῦμε στὴ δημοτικὴ. Τώρα ποῦ ἐμάθαμε νὰ συλλαβίζῃς, κυρά μου, πάρε ἕνα βλιβλίον καὶ μελέτησε παρὰ κάτω, καὶ ὑστερὰ γράφε κύρια ἄρθρα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα.

Ο ΑΝΗΣΥΧΟΣ

ΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Καθένας ἑνὸς του κι' ἕνα κόσμον σκεπάζει
Ἀπ' τοῦ Παράδεισου βγαλμένο τὴν ἀγκάλη
Ποῦ μέσα στὰ ἀσύγκριτά του κάλλη
Νοῦς καὶ ψυχὴ μαζί ἀναγαλλιάζει.

Ὅμως μαραίνεται καὶ πέφτουν χάμου
Λίγο ἄργότερα—τί κρίμα!—οἱ ἀνθοὶ του
Καὶ φυτρώνουν πάνω γύρω στὸ κλαρί του
Ἀγκάθια ἀόρατα—τὸ σύμβολο τοῦ γάμου.

ΙΙΑΝΝΗΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

— Εἶδες τί ἔγραφε ὁ «Νουμάς» εἶναι τώρα δυ̣ τρεῖς μῆνες;
— Τί ἔγραφε;
— Ἐγραφε, οἱ γιατροὶ τώρα λέν πῶς τὸ φιλὶ εἶναι ἐπικίντυνο.
— Ἀργὰ τὸ κατάλαβαν. Πάντα τὸ φιλὶ εἶταν ἐπικίντυνο, γιατί συχνὰ καταντούσε σὲ γάμο.

Δελές. Κοίταξε ἡ Κα Ἐλένη Φάρσα περπατεῖ ἐκεῖ μὲ τὸ Ζωρζ' εἶναι φίλος της ὑποθέτω.
Μπεμπές. Ἔτσι κι' ἔτσι.... Ἀλλοτε εἶταν φίλοι.
Δελές. Γιατί; τώρα μάλωσαν;
Μπεμπές. Ὁχι, παντρεύτηκαν.

Ἐκείνη. Ὁ μετανοιώσεις μιὰ μέρα ποὺ δὲν παντρεύτηκες.

Ἐκεῖνος. Καλύτερα νὰ μὴν παντρευτῶ καὶ νὰ μετανοιώσω, παρὰ νὰ παντρευτῶ καὶ νὰ μετανοιώσω.

Μικρὸ κορίτσι. Πόσες ἀδερφάδες ἔχεις;
Μεγάλο κορίτσι. Μιά.

Μικρὸ κορίτσι. Περὶεργο! Ὁ ἀδερφός σου ὅμως μοῦ εἶπε πῶς ἔχει δυὸ ἀδερφάδες.

Χατζίδάκης (κοιτάζοντας μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα ἕνα κανόνι). Δὲ μοῦ λές, Μιστριώτη, πῶς γίνονται τὰ κανόνια.... ἐσὺ ποῦ ξέρεις τόσα πράγματα...

Μιστριώτης. Νὰ στὸ ξηγήσω ἑφκοῦ. Παίρνεις μιὰ τρύπα καὶ βάσεις χαλκὸ ἢ ἀτσάλι δλόγυρα.

Χατζίδάκης. Κοίταξε, νὰ μὴν τὸ συλλογιστῶ κ' ἐγώ.

Γέρος. Ἐδῶ ἔζησες ὅλη σου τὴ ζωὴ, παιδί μου;
Παιδάκι. Ὁχι, ἀκόμα.

Ὁ μικρός. Πατέρα, τί θὰ πῇ αἰσιόδοξος;

Ὁ πατέρας. Νά! ἕνας ποὺ παντρεύεται, καὶ τὸ χαίρεται, εἶναι αἰσιόδοξος.

Ταξιδιώτης. Πόσα γιὰ τὸ γεῦμα;

Ξενοδόχος. Μά... συνηθίζω νὰ παίρνω δυὸ δραχμές.

Ταξιδιώτης. Κακὴ συνήθεια. Ὅριστε μιὰ δραχμὴ. Χαίρετε.

— «Θαρρῶ πῶς μοῦρχεται πάλι βαρὺ συνάχι». Λέει ὁ κ. Τσιγγενίδης ἐνὸς γιατροῦ στὴν ὁμιλία ἀπάνω, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μάθῃ κανένα γιαντρικὸ χάρισμα. «Κάθε λίγο μὲ γαρφαλίζει ἡ μύτη μου, καὶ φτερνίζουμαι. Ἐσεῖς τί θὰ ἐκάνετε γιατροί;»

— Μὰ θὰ φτερνίζουμαι κ' ἐγώ, ἀπαντᾷ ὁ γιατρός.

Ὁ κ. Πετρίδης (τῆς γ. ναίκας του). Ἀγάπη μου, σὰν ψυχρίτσα. Fermez la fenetre.

Ὁ φίλος του (κρυφομιλώντας). Μὰ γιατί τῆς τὸ λές γαλλικά, νὰ κλείτῃ τὸ παράθυρο;

Ὁ κ. Πετρίδης. Ἐπειδὴ εἶσαι ἐδῶ. Ἀν τῆς πῶλεγα στὴ γλώσσα της δὲν θὰ τὸ κλείνει, γιὰ νὰ μὴ φανῇ πῶς μ' ὑπακούει μπροστὰ σὲ ξένο. Γαλλικὰ ὅμως, ἀλλάζει! Σηκώνας καὶ τὸ κλεῖ ἀμέσως, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ πῶς νοιώθει ἀπὸ Γαλλικά.

— Μὰ μὲ πνίγετε μ' αὐτὸν τὸν καπνὸ σας!

— Κυρία, ἂν δὲν σὰς ἀρέσῃ, κατεβῆτε μέσα στὸ καρρὸ ἐδῶ καπνίζουν.

— Ἀν εἴσουν ἄντρας μου θὰ σοῦδινα φαρμάκι νὰ πῆς.

— Κ' ἐσεῖς, ἂν εἴσατε γυναίκα μου, θὰ τῶπινα.

Ἐκείνη. Δὲ μπορεῖς νὰ πεις πῶς σὲ κυνηγοῦσα πρὶν παντρευτοῦμε.

Ἐκεῖνος. Μὰ καὶ τὸ δόκανο δὲν κυνηγᾷ, κι' ὡς τόσο τσακώνει τὸν ποντικὸ μιὰ χαρά.

Ἡ γυναίκα. Πρέπει νὰν τὸ δῶ ἀπὸ τὸ γράμμα, ἀπὸ

συνείδηση καθε λέξης, ἡ γνώση γιὰ τὸ διάλεγμα τοῦτου ἢ ἐκεῖνου τοῦ ἐπιθέτου, ἡ καλλιτεχνικὴ ἀντίληψη τοῦ τρόπου τῆς ὁμιλίας, ποὺ θάχε καθε πρῶσωπο τῆς τραγωδίας.

Κράτησα λίγες πεταχτές σημειώσεις στὴν ὥρα τῆς παράστασης γιὰ μερικοὺς στίχους καὶ γιὰ πῶς πολλές λέξεις. Καὶ τώρα βάνοντας αὐτὲς δίπλα μὲ τις ἀρχαῖες θὰ μπορέσει νὰ δει καθένας ξάστερα τί ἀδικία ἔκαμεν ὁ κ. Χρηστομάνος στὸ Σοφοκλῆ καὶ στὴ γλώσσά μας. Ὁ νοιώσουμε πῶς ὁ μεταφραστὴς δούλεψεν ἔχοντας μπροστὰ του τὸ ἀρχαῖο κείμενο καὶ τὸ λεξικὸ καὶ ἀραδιάζοντας λέξεις σὲ λέξεις, χωρὶς νὰν τις ψυχολογεῖ, χωρὶς νὰ προσέχει ἡ καλύτερα χωρὶς νὰ νοιώθῃ, ὅτι ἄλλα θέλει νὰ πεῖ ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἄλλα λέει αὐτός, ὅτι ἡ ἀλληγορικὴ καὶ ποιητικὴ φράση τοῦ γίγαντα τῆς τραγωδίας, ἅμα χάσει τὴν ἐσώτερη ψυχὴ της κατατάνει.... ὅπως τὴν κατάντησεν ὁ κ. Χρηστομάνος.

Κι' ἀρχίζω. Ὁ Σοφοκλῆς λέει:

Τὰ τῶν θεῶν ἐντιμ' ἀτιμάσας' ἔχε (στιχ. 77).

κι' ὁ κ. Χρηστομάνος μεταφράζει:

Τῶν θεῶν τὰ τίμια πράγματα ἔχε τὰ κατα-

φρονεμένα, ἀδιάφορα, ἂν τὰ ἐντιμὰ ἐδῶ θὰ πεῖ ὡς θεῖα δικαιοσύνη.

ὁξέα κλάζων (Σοφ.)

φωναζοντας στριγγὰ (Χρηστ.)

Ἐνῶ ὁξέα ἐδῶ θὰ πεῖ δυνατά.

Ἐνθ' ἵπποκόμοις κορυθεσσι (Σοφ. στ. 116)

μὲ περικεφαλαῖες ἀλογομαλούσας (Χρηστ.).

Καταλαβαίνει κανένας τί θὰ πεῖ αὐτὸ τὸ ἀλογομαλλούσας; Κι' ὅμως ὁ Σοφοκλῆς λέει πολὺ καθαρά γιὰ τις περικεφαλαῖες ποὺ ἦταν στολισμένες μὲ τρίχες ἀλόγου.

πρὶν... καὶ στεφάνωμα πύγων

πευκάνθ' Ἡφαιστον ἐλεῖν. (Σοφ. στ. 120-1)

Καὶ προτῶ ἀπ' τις ρετσίνας νὰ πιάσουνε

φωτιά οἱ στεφανωσιῆς τῶν πύγων (Χρηστ.).

Ὁ κ. Χρηστομάνος τὸ πευκάνθ' Ἡφαιστον—καὶ δὲ λέω τίποτα γιὰ τὴ σύνταξη, ποῦ καὶ αὐτὴ τὴν παρνόησε—τὸ μεταφράζει ρετσίνας, ἐνῶ ὁ Σοφοκλῆς μ' αὐτὸ ἀλληγορικὰ λέει τὴν πυρκαγιὰ ποὺ γίνεται ἀπὸ δαυλιὰ πείκου.

παλτῶ ριπτεῖ πυρὶ (Σοφ. στ. 131).

ρίχτει κτυπητὴ φωτιά (Χρηστ.).

Τὶ πρῆμμα νῆνε αὐτὴ ἡ χτυπητὴ φωτιά τοῦ